Feđa Milivojević

ISSN 0353-295X (Tisak) 1849-0344 (Online)
Radovi - Zavod za hrvatsku povijest
Vol. 57, br. 2, Zagreb 2025.

UDK: 929-052Švear, I.
94"652"(398)(091)
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 8. 6. 2025.
Prihvaćeno: 2. 12. 2025.
DOI: 10.17234/RadoviZHP.57.26

Ilirski ratovi u djelu Ivana Šveara *Ogledalo Iliriuma*

Rad analizira prikaz ilirskih ratova u *Ogledalu Iliriuma* Ivana Šveara, jednom od prvih pokušaja sinteze hrvatske povijesti na narodnome jeziku. Poseban naglasak stavljen je na Švearov neobičan sustav datiranja događaja prije Krista, koji odstupa od uobičajene kronologije, što dovodi do brojnih neslaganja. Analizira se i način na koji Švear koristi antičke izvore, ponajprije Polibija, Apijana, Diona Kasija i Tita Livija, te kako ih interpretira u opisima Prvoga, Drugoga i Trećega ilirskog rata (229. – 168. g. pr. Kr). Iako prva dva prikaza sadrže neujednačenosti, opis Trećega rata, temeljen na Liviju, pokazuje zavidnu točnost i dosljednost, nadopunjenu Švearovim moralno-političkim zaključkom o neslozi kao glavnom uzroku propasti Ilirskoga kraljevstva.

Uvod

U opsežnome povijesno-istraživačkome radu Ivana Šveara (1775. - 1839.), hrvatskoga katoličkog svećenika i povjesničara, istaknuto mjesto zauzima djelo pod naslovom *Ogledalo Iliriuma, iliti Dogodovština Ilirah, Slavinah, stražnji put Horvatah zvanih od potopa, to jest god. sveta 1656*. Sastavljeno u četiri sveska ili kako ih sam autor naziva „strane", *Ogledalo Iliriuma* predstavlja Švearovo životno djelo i jedan od prvih pokušaja sinteze hrvatske povijesti na narodnom jeziku. Riječ je o župniku bez formalnoga historiografskog obrazovanja, čiji je rad nastao izvan akademskih centara i koji je pristupio proučavanju povijesti kao samouk kompilator s izrazito programatskom namjerom. Još je krajem 19. stoljeća Franjo Rački u *Nacrtu hrvatske historiografije* istaknuo *Ogledalo Iliriuma* kao jedno od rijetkih zaokruženih djela ilirske historijske literature, uz radove Dragutina Seljana, čime ga je izrijekom izdvojio iz mnoštva tadašnjih prigodnih „crtica" kao jedinu cjelovitu povjesnicu na hrvatskome jeziku. Iako su kritike Franje Račkog na Švearovo djelo brojne, od sadržajnih do metodoloških, ipak navodi da, unatoč njima, „Švearova poviest … nije bila za onda bez koristi i takova kakova jest svojim jezikom prodiraše u širje krugove".[1] Sličnu je ocjenu dao i Josip Kempf početkom 20. stoljeća, naglasivši da je *Ogledalo Iliriuma* „prva naša cjelovita povjesnica, pisana i štampana hrvatskim jezikom".[2]

[1] RAČKI 1885: 254.

[2] KEMPF 1924: 52.

U novijim pregledima razvoja moderne hrvatske historiografije *Ogledalo Iliriuma* redovito se navodi kao jedini veći tiskani povijesni rad prije 1848. godine.[3] Švearov pokušaj da prikaže prošlost južnih Slavena dobiva na važnosti upravo u kontekstu Ilirskoga pokreta, u kojem je povijest bila shvaćena kao nužno idejno oruđe nacionalne afirmacije. Smatra se iznimkom u vremenu u kojem su preporodni historiografski pokušaji bili fragmentarni ili metodološki skromni.[4] Štoviše, djelo obuhvaća cjelinu povijesti „od potopa" do kraja 18. stoljeća, uključujući najranija razdoblja, ilirske zajednice i rimska osvajanja, što mu daje opseg kakav kasnije sinteze više nisu pokušavale ostvariti u istoj formi. No, iako suvremene historiografske ocjene djela u pravilu naglašavaju njegovu zastarjelu kronikalnu strukturu i slabu kritiku izvora,[5] *Ogledalo iliriuma* razlikuju od kasnijih sinteza upravo zbog tog svog „zaokruženog projekta". Njegova metodološki zrelija nasljedstva (Ljubić, Smičiklas) došla su tek desetljećima poslije i u potpunosti preuzela znanstveni standard,[6] te se *Ogledalo iliriuma* s njima jednostavno ne može mjeriti. Ali u odnosu na njih, Švear stoji kao svojevrsna prijelazna figura – nema kritičku razinu Ivana Lučića Luciusa ni interpretativni domet Smičiklasa, ali otvara prostor u kojem hrvatska povijest dobiva opseg i publiku. Njegovo se djelo danas ne analizira zbog činjenica, nego zbog uvida u rani model nacionalne povijesti koji će kasnija historiografija usavršiti, a ujedno i napustiti.[7]

No nema dvojbe da je Švearova inicijativa, osim pionirskoga sintetiziranja hrvatske povijesti na narodnome jeziku, u kojem je veći naglasak stavljen na kasnije periode gdje se povijest istočnojadranskoga prostora čita kao dugotrajna borba „naroda" za opstanak pod tuđom dominacijom, ostavila učinak i na ostale grane povijesti. U historiografiji 20. stoljeća Švearovo je djelo uglavnom ostalo na margini kao kuriozitet preporodne faze, bez sustavnijega istraživanja njegova sadržaja. Dosadašnje analize koje se njime bave usmjerene su gotovo isključivo na četvrti svezak i na Švearov prikaz novovjekovne hrvatske povijesti,[8] dok su raniji dijelovi djela, uključujući odnos prema antičkim izvorima, ostali izvan znanstvene obrade. Time je izostala procjena *Ogledala Iliriuma* u cjelini, kao i njegova mjesta u razvoju hrvatske historiografske tradicije. Ipak, premda je od monumentalnoga djela *De regno Dalmatiae et Croatiae* Ivana Lučića Luciusa – kojeg se s pravom smatra utemeljiteljem naše znanstveno-kritičke historiografije – do njegova doba prošlo gotovo dvjesto godina, Švearov rad jedan je od prvih u, recimo to tako, „post-Lučićevoj fazi" koji nudi pregled antičkih zbivanja na našim prostorima.

[3] STRECHA 2005: 105; ANTOLJAK 2004: 349.

[4] STRECHA 2005: 105; ŠIDAK et al. 1988: 139 ju nazivaju tek „nemoćnom kompilacijom".

[5] ANTOLJAK 2004: 350.

[6] GROSS 2001: 172–188.

[7] Detaljnije o analizi djela u ANTOLJAK 2004: 348–350, 702, s pratećom literaturom.

[8] ANTOLJAK 2004: 349 i bilj. 1795.

Švear daje vlastito tumačenje tih događaja, nerijetko kombinirajući više antičkih izvora, te njemu suvremenih sekundarnih izvora, što *Ogledalo Iliriuma* čini nezaobilaznim dijelom hrvatske historiografije staroga vijeka. Bez obzira na to, do danas izostaju analize njegova djela i utjecaja koje je ono imalo na oblikovanje predodžbe o antičkome svijetu na istočnoj obali Jadrana.

Upravo zato ovaj kratki prilog nastoji barem djelomično ispraviti tu nepravdu analizom prvoga sveska: *Strana I.: od potopa, to jest god. Sveta 1656. do god. Rima 741*. Fokus će biti ponajprije na temeljnim aspektima Švearova sustava datiranja događaja prije Krista, a zatim na trima ključnim epizodama iz najranije faze rimskih intervencija na istočnojadranskome prostoru – u tzv. „periodu ilirskih ratova" (229. – 168. g. pr. Kr). U nadi da će ovaj rad poslužiti kao temelj za buduće opsežnije analize, cilj je istražiti i ukratko prezentirati koje antičke izvore Švear koristi ili zanemaruje, te na koji način kombinira kontradiktorne izvještaje u oblikovanju svojih povijesnih zaključaka.

Sustav datiranja

Na početku svake analize važno je utvrditi osnove, tj. u ovome slučaju jasno odrediti koji sustav datiranja Švear koristi prilikom opisa događaja na istočnoj obali Jadrana. Već iz samoga naslova sveska razvidno je da Švear slijedi rimski način računanja godina,[9] stoga je važno napomenuti da su Rimljani datirali događaje prema konzulima koji su te godine obnašali dužnost, ali još važnije – prema broju godina „od osnutka grada Rima" (*Ab urbe condita*), koji se tradicionalno smješta u 753. g. pr. Kr.[10] Tako, primjerice, kada Tacit bilježi da je u godini konzula Klaudija[11] i Vitelija proslavljen jubilej 800 godina od osnutka Rima,[12] današnji povjesničari znaju da se taj događaj zbio 47. g. po Kr. Slično tome, kada Tit Livije piše da je konzul Gaj Marcije (Figul) poveo rat protiv Delmata u 597. godini od osnutka Grada,[13] možemo zaključiti da se taj sukob dogodio 156. g. pr. Kr (753 – 597 = 156).

Ovakvi izračuni prilično su uvriježeni i koriste ih svi stručnjaci koji se bave rimskom poviješću. Međutim u *Ogledalu Iliriuma* nailazimo na iznenađujuće

[9] Vremenski okvir kojim se Švear bavi je do godine Rima 741, tj. do 741. godine nakon osnutka Rima.

[10] Tu godinu osnutka Grada izračunao je rimski polihistor Marko Terencije Varon Reatin (116.– 27. g. pr. Kr). Iako su postojali i drugi izračuni, u rimsko vrijeme je Varonov smatran najpreciznijim i zato korišten za službene svrhe.

[11] Ujedno i cara.

[12] *Tac*. *Ann*. 11.1.

[13] *Liv*. *Per*. 47. To jest, Livije piše da su novi konzuli nakon Figula i Opimija stupili na dužnost 598. g. od osnutka Grada, dok u prethodnoj godini spominje rat s Delmatima. Dodatna potvrda godina dolazi iz *Fasti Capitolini* – službenih popisa rimskih konzula. *Fasti cons. capit.* Tab. III d. DEGRASSI 1947: 50–51.

odstupanje. Čini se da Švear ne smješta osnutak Rima u 753., nego u 749. g. pr. Kr. Na to upućuje njegovo datiranje dvaju međusobno nepovezanih događaja: 1) „…godine Rima 562. kada veliki Rimski vojvode biahu C. Livius Salinator i M. Valerius Messala; to se je pripetilo prie Isusa narodjenja 187. god.“; 2) „Da Belovez pod Priskom Tarquinom u Latinsku je se naselio god. Rima 163…indi prie Is. narodjenja 586“.[14] U oba slučaja, zbrojimo li „godinu Rima“ i „godinu Isusa narodjenja“ dolazimo do brojke 749, a ne 753.[15] Takvo odstupanje od tradicionalnoga datiranja osnutka Rima rijetkost je u post-antičkoj historiografiji, osobito ako imamo na umu da nijedan antički autor ne smješta osnutak Rima u 749. g. pr. Kr.[16] Premda bi se „krivac“ za ovo mogao tražiti u sekundarnim izvorima koje Švear koristi i savjesno navodi u Predgovoru, ovdje je riječ o nečemu drugome. Naime, Švear, poput autora koje citira, doista smješta osnutak Rima u 753. g. pr. Kr, ali do tog izračuna dolazi malo složenijim izračunom.

Prije svega, Švear ne računa godine onako kako je to danas uobičajeno. Zapravo, jedina sličnost s današnjim sustavom jest korištenje Isusa Krista kao referentne točke. No, događaje prije njega Švear ne označava „prije Isusa“, već „prije rođenja Isusa“, što je velika razlika. Preciznije, dok danas povjesničari označavaju „prije Krista“ sve što se dogodilo prije „naše ere“, Švear, oslanjajući se na kroniku Ivana Lovrenca Berti,[17] smješta Isusovo rođenje u 749. godinu od osnutka Rima. Prema komplementarnom računanju, to bi odgovaralo 5. godini pr. n. e. Kako citira Bertija: „Isukerst se je rodio od postanja Rima 749. god. Potli Is. narodjenja godine se počimaju brojiti, od god. Rima 754. Dakle 4. god. kasnie, nego se je Isus narodio“.[18]

[14] ŠVEAR 1839: 28, 48.

[15] Na primjer, u prvom slučaju, da Švear prvu „godinu Rima“ smatra 753. pr. Kr, onda bi 562. godina bila 191. g. „Isusa narodjenja“, a ne 187. g (753 – 562 = 191). To je moguće jedino ako Švear prvu „godinu Rima“ smatra 749. pr. Kr (759 – 562 = 187).

[16] „Najbliži“ je Fabije Piktor, rimski pisac iz 3. st. pr. Kr, koji taj događaj smješta u 748. – 747. g. pr. Kr.

[17] ŠVEAR 1839 (nenumerirana prva stranica Predgovora). Treba napomenuti da je taj Berti drukčiji autor od Brietija kojeg Švear koristi do rođenja Isusa Krista. kako i sam navodi: „Od potopa sveta, to jest od godine sveta 1656. do porušenja Troje sledio sam Kroniku Brietia: od porušenja Troje do narodjenja Isusa, takodjer Kroniku Brietia, ali više Sigonia, koi Kroniku Livia Patavina u red je metnuo. Od Narodjenja Isusa sledio sam Kroniku Ivana Lovrenca Berti“. Taj Berti je poznatiji kao Giovanni Lorenzo Berti ili *Johannes Laurentius Berti*. Djelo na koje se Švear poziva je *De theologicis disciplinis*, izdavano u Rimu u periodu od 1739. do 1745. g.

[18] ŠVEAR 1839: 43.

Švearov izračun „od postanja Rima“	Današnji izračun
749. g.	5. g. pr. Kr.
750. g.	4. g. pr. Kr.
751. g.	3. g. pr. Kr.
752. g.	2. g. pr. Kr.
753. g.	1. g. pr. Kr.
754. g.	1. g. po Kr.

Tab. 1. Usporedba izračuna

Na temelju navedenog Švear smješta osnutak Rima, prema Varonu, u 753. g. pr. Kr. Budući slijedi Bertija da se Isus Krist rodio 749. godine od osnutka Rima (što odgovara 5. g. pr. n. e), proizlazi da Švear smatra da je 1. g. pr. Kr. = 753. g. od osnutka Rima (749 + 4), a peta godina nakon Isusova rođenja bila bi, prema tome, prva godina nove ere „po Kristu“. Iako je ovakav složeniji način računanja u suštini točan,[19] postoji jedan problem: Švear iz nejasnih razloga „gubi“ jednu godinu pri datiranju događaja. Primjerice, na str. 83 navodi: „Godine Rima 572. veliki vojvode bilu su M. Junio Bruto i A. Manlio Vulson“. Ako Švear računa od 749. g, tada 572. godina odgovara 177. g. pr. Kr, međutim, prema konzularnim fastima znamo da su Salinator i Mesala bili konzuli 178. g. pr. Kr.[20] Sličan primjer nalazi se na str. 93: „Godine Rima 582., kada L. Aemilius Paulus veliki Rimski vojvoda u Macedoniu bio je odredjen…“ Točna godina je 168. g. pr. Kr, dok se kod Šveara taj događaj smješta u 167. g. pr. Kr. Sve nas to dovodi do zaključka da je iz analiziranih primjera vidljivo Švearovo odstupanje za jednu godinu u odnosu na standardni varonovski sustav, što zahtijeva oprez pri korištenju njegovih datacija u događajima unutar razdoblja koje je ovdje obrađeno,[21] osobito pri usporedbi s konzularnim fastima i Livijevim kronološkim okvirom.

Ilirski ratovi

Konkretni događaji koji su u fokusu ove analize odnose se na Švearovo prikazivanje tzv. razdoblja „ilirskih ratova“. Ono obuhvaća Prvi, Drugi i Treći ilirski rat (229.; 219.; i 168. g. pr. Kr). Riječ je o intervencijama Rimske Republike protiv

[19] Interesantno je da Švear i Berti smještaju rođenje Isusa u 5. g. prije naše ere, dok je akademski konsenzus da se njegovo rođenje treba datirati negdje između 6. i 4. g. prije naše ere, a svakako prije smrti Heroda Velikog 4. g. pr. n. e.

[20] *Fasti cons. capit.* Tab. III d. DEGRASSI 1947: 48–49.

[21] Pogotovo jer npr. na str. 48. piše da se Isus Krist rodio u godini Rima 759, što je opet drugačije datiranje.

Ilirskoga kraljevstva, preciznije, protiv ilirske kraljice Teute, potom njezina bivšega zapovjednika Demetrija Farskog, te naposljetku protiv posljednjega ilirskog kralja Gencija. Upravo tijekom ovih sukoba rimska vojska prvi je puta u svojoj petostoljetnoj povijesti prešla Jadransko more, čime je započelo intenzivnije rimsko uplitanje u političke, vojne i trgovačke događaje i odnose na istočnoj obali Jadrana. Prvi i Drugi ilirski rat predstavljali su svojevrsnu uvodnu fazu toga procesa, dok je rušenjem Gencija 168. g. pr. Kr. Ilirsko kraljevstvo nestalo s povijesne scene. Njegov teritorij došao je pod indirektnu rimsku kontrolu, što je postavilo temelje za kasniji osnutak provincije Ilirik.[22] Švear ove događaje ne prikazuje isključivo kao niz vojnih pohoda, nego ih promatra i kroz prizmu sudbine Ilira. Stoga je važno predstaviti kojim se izvorima pritom (ne) služi dok prikazuje tijek tih ratova, te u kojoj mjeri njegova interpretacija odgovara poznatim povijesnim činjenicama.

Pritom ovdje treba napomenuti da se Švear, pri sastavljanju vlastitoga prikaza, ne oslanja samo na antičke autore. Na prvoj stranici Predgovora izrijekom navodi da za razdoblja prije Isusova rođenja prati „Kroniku Brietia", a potom „Kroniku Sigonija". Kako piše: „Od potopa sveta, to jest od godine svéta 1656. do porušenja Troje sledio sam Kroniku Brietia: od porušenja Troje do narodjenja Isusa, takodjer Kroniku Brietia, ali više Sigonia, koi Kroniku Livia Patavina u red je metnuo". Prva je opsežno univerzalno kroničarsko djelo francuskog isusovca Filipa Brietija (*Philippus Brietius*), *Annales mundi sive Chronicon universale*, u kojem se povijest svijeta izlaže linearnim slijedom „od postanka svijeta", pri čemu je za Šveara posebno relevantan svezak *Tomus III: A Primo Bello Punico usque ad Christi natalem* (Beč, 1727. g), jer nudi sažet, ali sustavno organiziran prikaz helenističkog i rimskog razvoja s naglaskom na političke kronologije. Druga „Kronika" je djelo Karla Sigonija (*Carolus Sigonius*), *In Fastos Consulares ac Triumphos Romanos* (Venecija, 1556. g), te predstavlja filološko-kritičku rekonstrukciju rimskih konzularnih fasti i trijumfa, s opsežnim komentarom koji nastoji urediti i uskladiti narativ Tita Livija. Time Švear u svoju interpretaciju unosi dvostruku tradiciju: kompilacijsko-kronološku (*Brietius*) i kritičko-rekonstrukcijsku (*Sigonius*), što utječe na ritam njegova pripovijedanja i vidljive pokušaje da događaje oko Ilirskih ratova uklopi u širi redoslijed rimskih magistratura i političkih odluka. Stoga će ove „Kronike" biti konzultirane radi provjere Švearove dosljednosti u prenošenju kronologije i radi utvrđivanja odstupanja između njegova narativa i strukture koju ta dva izvora uspostavljaju u odnosu na antičke izvore.

Prvi ilirski rat

Poprilično je jasno da Švear, opisujući tijek Prvoga ilirskoga rata i poraz kraljice, odnosno regentice Teute, prenosi informacije koje nalazimo u standardnim

[22] Više u MILIVOJEVIĆ 2021: 97–160.

antičkim izvorima za ovaj period, poput Polibija, Apijana i Diona Kasija. Ti su izvori dobro poznati današnjim povjesničarima,[23] a Švearov prikaz u ovom dijelu uglavnom ne odstupa od njih. Međutim, problem se javlja čim Švear posegne izvan toga poznatoga kruga izvora. Naime, kada piše o rimskim konzulima koji su poveli rat protiv Teute, bilježi sljedeće: „Od ovoga rata Livio (Dec. 2. Epit. c. 20.) spominja. Zatim Cajus Lutatius i Aulus Posthumius, Rimski vojvode god. Rima 508. sa silnom vojskom na nju udariše".[24] Švear se ovdje poziva na sažetak 20. knjige Tita Livija iz njegova djela *Ab urbe condita*.[25] No, problem nastaje pri samoj provjeri sažetka Livijeve 20. knjige gdje stoji sljedeće: „Ilirima je objavljen rat nakon što je ubijen jedan od izaslanika koji su im bili poslani. Pošto su bili pobijeđeni, predali su se". Livije ne navodi imena konzula niti opisuje tijek vojne kampanje. Situaciju dodatno otežava činjenica da su konzuli koje Švear navodi, Gaj Lutacije i Aulo Postumije, doista postojali, ali nisu sudjelovali u Prvome ilirskome ratu. Riječ je, zapravo, o konzulima 242. g. pr. Kr. iz posljednje faze Prvoga punskog rata protiv Kartažana.[26]

Iz nama najvjerodostojnijih izvora o rimskim konzulima i njihovim trijumfima nad mediteranskim zajednicama – konzularnih i trijumfalnih fasti – danas sa sigurnošću znamo da je trijumf nad Ilirima i kraljicom Teutom proslavio vojskovođa Gnej Fulvije Centumal, i to godine 228. pr. Kr.[27] Njegov konzularni kolega i suborac u Prvome ilirskom ratu bio je Lucije Postumije Albin.[28] Dakle, konzuli koji su predvodili rimske snage u Prvome ilirskom ratu nisu bili Gaj Lutacije i Aulo Postumije, kako navodi Švear, nego Gnej Fulvije Centumal i Lucije Postumije Albin. Ovaj nesrazmjer je utoliko čudniji upravo zbog činjenice da autori za koje Švear izrijekom u predgovoru navodi da ih je konzultirao – Brieti i Sigonije – pružaju sasvim točne informacije o konzulima Prvoga ilirskog rata. Brieti jasno bilježi: *L. Postumius Albinus, & Cn. Fulvius Centumalus bellum atrox adversus Teutam suscepere*,[29] dok Sigonije pak daje još precizniji prikaz, navodeći ne samo da je Fulvije proslavio trijumf nad Ilirima nego i da su rat vodili upravo L. Postumije Albin i Gn. Fulvije Centumal.[30] Ovaj kontrast pokazuje da Švear nije dosljedno

[23] ŠVEAR 1839: 72. *Polyb*. 2.9–11; *App*. Ill. 7; *Dio* 12.49 = *Zonar*. 8.19; cf. *Val*. *Max*. 1.5 ext. 2; *Eutrop*. 3.4; *Flor*. 1.21.2; *Oros*. 4.13.2. Za analizu i tijek ilirskih ratova vidi: WILKES 1969: 13–28; GRUEN 1984: 354ff.; ŠAŠEL KOS 2005: 249–290; MATIJAŠIĆ 2009: 88–111; DŽINO 2010: 44–60; ZANINOVIĆ 2015: 191ff.; MILIVOJEVIĆ 2021: 12–21, 38–58.

[24] ŠVEAR 1839: 72.

[25] *Liv*. *Per*. 20.

[26] *Fasti cons. capit.* Tab. III s. DEGRASSI 1947: 42–43.

[27] Bilješka o trijumfu je sačuvana na trijumfalnim fastima, tj. rimskom popisu trijumfa koji se nalazi na Kapitolu u Rimu. *Cn. Fulvius Cn. f. Cn. n. Centumalus a. DXXV pro co(n)s(ule) ex Illurieis naval(em) egit X k. Quint. Fasti triumph. capit.* Parast. II, III. DEGRASSI 1947: 78–79.

[28] *Fasti cons. capit.* Tab. III s., d. DEGRASSI 1947: 44–45.

[29] BRIETI 1727: 41.

[30] SIGONIJE 1556: 57–58.

slijedio navedene „suvremene“ izvore i otvara pitanje o selektivnosti njegova pristupa, odnosno o tome na kojim je mjestima preferirao autoritete antičke tradicije, a gdje je posezao za sekundarnim rekonstrukcijama bez provjere njihove međusobne usklađenosti. Premda se na prvi pogled može činiti složeno, Švearova pogreška, kao i tijek njegova razmišljanja, lako su uočljivi, jer vrlo ograničen broj dostupnih podataka s kojima baratamo ostavlja malo prostora za alternativna tumačenja.

Naime, jedini antički izvor koji imenom navodi konzule Prvoga ilirskog rata jest Polibije,[31] ali već na samom početku svoga izvještaja i on čini pogrešku: umjesto Lucija Postumija, navodi Aula Postumija kao konzula.[32] Polibije navodi i drugoga konzula, pa se na temelju usporedbe s konzularnim fastima lako može rekonstruirati koji su točno konzuli krenuli u Prvi ilirski rat. U ovom slučaju, Polibijeva pogreška očito je imala ozbiljne posljedice. S obzirom na točnost izvještaja Brietija i Sigonija, jedino logično objašnjenje jest da je Švear najvjerojatnije naišao na podatak o Aulu Postumiju kod Polibija, zatim provjerio njegovo ime i pronašao da je doista bio konzul – ali 242. g. pr. Kr, u tandemu s Gajem Lutacijem,[33] kada zapravo i stavlja (pogrešno) cijelu epizodu Prvoga ilirskoga rata. Zašto Švear nije razmotrio cijeli Polibijev odlomak o Prvome ilirskom ratu, u kojem se navodi i drugi konzul, ostaje pitanje bez jasnog odgovora. Da je to učinio, vjerojatno bi uočio nedosljednost, ili barem posumnjao u istinitost podataka. Još je teže objasniti činjenicu da se konzuli Lutacije i A. Postumije spominju u sažetku Livijeve 19. knjige, i to u kontekstu rimskoga rata s Kartažanima. Švear ih, međutim, smješta u sažetak 20. knjige. Je li riječ o nenamjernoj pogrešci, zamjeni izvora, ili pak o svjesnome konstruktu? Koji god odgovor bio točan, Švear je pripisao zasluge za okončanje Prvoga ilirskog rata konzulima koji su u stvarnosti odigrali ključnu ulogu u završetku Prvoga punskog rata.[34] Ovaj mehanizam pogreške dodatno potvrđuje da je početni impuls došao iz Polibijeve krive konzularne identifikacije; jednom kada je A. Postumije pogrešno prihvaćen kao valjan podatak, cijeli lanac zaključivanja ostao je zarobljen unutar te početne pogrešne premise. Time su se u Švearovu prikazu pomiješala dva sasvim različita, vremenski i tematski nepovezana, povijesna sukoba.

---

31 Apijan (*Ill*. 7.) i Dion Kasije (12.19.) opisuju rat, ali ne imenuju konzule.

32 *Polyb*. 2.11.

33 Švear direktno navodi da koristi Polibija na nekoliko mjesta (1839: 47, 71, 74: *Ovako Polibio (Lib. 5)*, itd.).

34 Preciznije, Lutacije je bio zadužen za flotu koja je u konačnici porazila Kartažane u bitci kod Egata 241. g. pr. Kr. Iako je dvojbeno je li on sâm zapovijedao flotom, nagrađen je trijumfom te je izgradio hram Juturni na Marsovu polju (danas se nalazi u Rimu na Lago di Torre Argentina). Aulo Postumije Albin je za vrijeme te bitke bio u Rimu protiv svoje volje. Bio je *Flamen Martialis* (vrhovni svećenik boga Marsa) i *pontifex maximus* (vrhovni svećenik kolegija pontifa) mu je zabranio izlazak iz Grada jer mu nije bilo dopušteno ignorirati svoje religijske dužnosti. *Liv*. *Per*. 19. Ovaj Aulo je otac Lucija Postumija Albina, konzula koji je bio u Prvome ilirskom ratu.

Drugi ilirski rat

Švearovo pisanje o Drugome ilirskom ratu znatno se razlikuje od njegova pristupa istraživanju Prvoga rata. Već na početku navodi da su u rat s Demetrijem Farskim: „Rimljani sproti Marka Livia i Lucia Emilia s vojskom u Epir poslali su".[35] Švear pritom točno identificira konzule. Riječ je o Marku Liviju Salinatoru i Luciju Emiliju Paulu, konzulima koji su 219. g. pr. Kr. predvodili i uspješno okončali Drugi ilirski rat.[36] No, iako je podatak točan, način na koji Švear do njega dolazi, kao i izbor izvora na koji se oslanja, djeluju pomalo neobično. Naime, Švear u ovom slučaju ne slijedi Polibijev izvještaj. Štoviše, čini se da ga ili zaobilazi ili selektivno koristi.

Poznata je stvar da Polibije Drugomu ilirskom ratu pristupa izrazito pristrano. Iako pruža najopsežniji izvještaj o tom sukobu,[37] iz svojeg opisa potpuno izostavlja konzula Salinatora, pripisujući sve zasluge za pobjedu u ratu isključivo Luciju Emiliju Paulu. Takvo selektivno prikazivanje događaja vrlo je vjerojatno motivirano osobnim razlozima. Taj L. Emilije Paulo bio je djed Polibijeva rimskoga patrona. Njegovo se ime nakon rata povezivalo s jednom od najvećih vojnih tragedija u rimskoj povijesti. U bitci kod Kane 216. g. pr. Kr, Hanibal je nanio Emiliju Paulu i drugom konzulu težak poraz u kojem je život izgubilo više od 60 000 Rimljana. Njegovo ime je osramoćeno pokoljenjima dalje, i u tom kontekstu Polibijevo isticanje Paulovih zasluga u Drugome ilirskom ratu, uz potpuno prešućivanje Salinatora, danas se tumači kao pokušaj rehabilitacije obiteljskoga imena njegova zaštitnika u Rimu.[38] Time je osobna lojalnost, kako se čini, izravno utjecala na izbor informacija i interpretaciju povijesnih događaja.

Da je Švear koristio samo Polibijev izvještaj, Salinatorovo ime zasigurno ne bi bilo spomenuto. Stoga je jasno da Švear koristi neki drugi izvor. To sigurno nije Apijan, koji uopće ne spominje konzule,[39] a gotovo sigurno nije prepisivao iz Brietija i Sigonija. S jedne strane, Brieti izričito navodi: *Consules M. Livius Salinator et C. Aemilius Paulus adversus Illyrios et Demetrium Pharium rebellantem bellum gessere*,[40] dakle, pogrešno imenuje Gaja Emilija Paula, a ne Lucija. Da je Švear u Drugome ilirskom ratu slijedio Brietija, mehanički bi preuzeo upravo tu pogrešku (kao u slučaju Prvoga ilirskog rata), što se nije dogodilo. Time se eliminira Brietija kao neposredni izvor. S druge strane, Sigonija se jednako može isključiti, jer u svom prikazu Drugoga ilirskog rata uopće ne

35 ŠVEAR 1839: 73.

36 BILIĆ-DUJMUŠIĆ I MILIVOJEVIĆ 2014.

37 *Polyb*. 3.18–19.

38 Detaljnije u BILIĆ-DUJMUŠIĆ I MILIVOJEVIĆ 2014.

39 *App*. *Ill*. 8.

40 BRIETI 1727: 53.

nudi samostalnu rekonstrukciju konzularnog para, nego gotovo doslovno prati Polibijev izvještaj.[41] Tek nakon što završi s Polibijevim izvještajem, Sigonije naknadno uvodi konzula M. Livija Salinatora, ali to čini oslanjajući se na Aurelija Viktora i Frontina, čiji se zapisi odnose na Salinatorov trijumf i kasniju političku karijeru, a ne na sam tijek Drugoga ilirskog rata. Prema tome, Švear ne koristi ni Brietija ni Sigonija kao vodiče u konzularnoj identifikaciji. Njegov jedini mogući temeljni izvor jest upravo Dion Kasije – jedini antički autor koji u opisu tijeka rata izričito navodi obojicu konzula: i Livija Salinatora i Emilija Paula.[42] No ovdje se javlja veći problem. Očekivali bismo da Švear dalje slijedi Dionov izvještaj o ratu, međutim to nije slučaj. Naprotiv, vraća se upravo Polibiju i pristrano ga koristi.

Danas je općeprihvaćeno da su konzuli u Drugome ilirskom ratu vodili dvije ratne operacije: juriš na utvrdu Dimale (Krotinë u središnjoj Albaniji) na početku sukoba, te odlučujuću bitku kod Fara (Stari Grad na Hvaru), u kojoj su Rimljani izveli ratnu varku.[43] Ipak, u svome prikazu rata Švear spominje jedino juriš na Dimale, dok bitku kod Fara potpuno izostavlja.[44] To je osobito interesantno, jer, pogledamo li naše izvore, Apijan i Dion Kasije bilježe samo bitku kod Fara,[45] dok je jedini antički izvor koji spominje obje operacije – i Dimale i Far – upravo Polibije.[46] Dakle, neosporno je da Švear svoje informacije o konzulima izvlači prvenstveno iz Diona Kasija, a o tijeku rata iz Polibija. Iz drugih izvora nije mogao, ali to otvara posve novu dilemu: zašto onda Švear ističe samo Dimale, a potpuno prešućuje Far – ključni trenutak cijeloga rata? Potencijalan odgovor mogao bi biti u kontekstu tih bitaka. Ona kod Dimale, iako nije bila beznačajna, ipak predstavlja uvodnu, sporedniju epizodu. Kruna cijele vojne kampanje bila je bitka kod Fara (današnjega Starog Grada na Hvaru) u kojoj je Demetrije Farski konačno poražen. Tu bitku spominju svi antički izvori za ovaj period. Stoga nema sumnje da je Švear znao za taj događaj, a

[41] SIGONIJE 1556: 60. To je jasno iz tijeka opisa, ali i jedne izjave na početku: „Kad je [Demetrije, op. a.] uočio da su se Rimljani ranije pokolebali pred strahom od Gala, a zatim od pohoda Puna, i kad je usto promatrao osobito makedonskoga kralja, pustošio je ilirske gradove potčinjene Rimljanima i prelazio granice određene ugovorom“. Ovakva formulacija slično postoji u Polibiju i nigdje drugdje, koji govori: „Položivši sve nade u makedonsku kuću zbog toga što je Antigon sudjelovao i zajedno se borio u opasnostima protiv Kleomena, pustošio je i pokoravao gradove u Iliriji koje su držali Rimljani pokoravao gradove u Iliriji koje su držali Rimljani, isplovio je izvan Lisa s pedeset lađa protivno sporazumima…“ *Polyb* 3.16.

[42] *Dio* 12.20 = *Zon*. 8.20.

[43] Vidi BILIĆ-DUJMUŠIĆ 2017.

[44] ŠVEAR 1839: 73.

[45] To jest, Dion Kasije spominje i bitku kod Ise, ali ovo se generalno smatra Dionovom zabunom. BILIĆ-DUJMUŠIĆ 2017: 361.

[46] *App*. *Ill*. 8. Tj. Dion Kasije spominje bitku kod Visa i prijevaru kod Fara, ali ne navodi juriš na Dimale. *Dio* 12.20. = *Zon*. 8.20. *Polyb.* 3.18.

ipak odlučuje istaknuti samo onaj prvi. Teško je reći zašto. U sferi pretpostavke moglo bi se nagađati da je zaboravio spomenuti, da se radi o omašci ili čak da razlog leži u identitetu protivnika: kod Dimale Rimljani su se borili protiv Ilira, dok je kod Fara glavni neprijatelj bio grčkoga podrijetla.[47] Je li Švear svjesno izabrao prikazati sukob s Ilirima kako bi ga uklopio u vlastiti narativ o ilirskoj opstojnosti i otporu, pritom zanemarujući (grčke) elemente koji se u tu sliku ne uklapaju? Na to pitanje nema konačnog odgovora i čitatelju ostaje mogućnost vlastite prosudbe i zaključka.

Naposljetku, vrlo je interesantna činjenica da Švear, kada iznosi posljedice Drugoga ilirskog rata, ubacuje element koji ne postoji ni u jednom antičkome izvoru. Njegova rečenica glasi: „Demetrio uteko je u Macedoniu; Rimljani pako varoše, gdi su brodišta bila, za se zaderzali, a ostalu kraljevinu Pineu jesu ostavili s pervašnjom pogodbom, da harač naredjeni svake godine Rimljanom platja".[48] Prema Švearu, Rimljani su zadržali primorske položaje, ali su ostavili Pinesa na vlasti pod obvezom plaćanja harača. Ni Polibije, ni Apijan, ni Dion Kasije ne navode nikakav godišnji tribut. Svi bilježe samo tri elementa: poraz, primopredaju gradova i Demetrijev bijeg Filipu V.[49] Ništa više. Jedini poznati izvor, antički ili sekundarni, koji uopće navodi bilo kakvu tributarnu obvezu jest Sigonije u posljednjoj rečenici svojega prikaza rata: *Demetrius ad Philippum Macedonum regem confugit, Pineus rex stipendium dare coactus est*. To je doslovno jedini tekst koji spominje takvu obvezu. Sigonije pritom tvrdi da prenosi Livija (navodi: *Livius lib. XXII*.) i vrlo je jasno što se ovdje dogodilo. Livijeva knjiga u kojoj se opisuje Drugi ilirski rat izgubljena je i postoji tek sažetak (*Periochae*) 20. knjige gdje stoji: *Iterum Illyrii cum rebellassent, domiti in deditionem venerunt*. Dakle, ni u sažetku se ne spominje tribut, tek ponovna pobuna Ilira, poraz i prihvaćena predaja. No Sigonije se ne poziva na sažetak, već na Livijevu 22. knjigu u kojoj se doista spominje tribut Ilira, ali u posve drugom kontekstu. Naime, Drugi punski rat je počeo, Rim je u velikim problemima zbog Hanibala i Livije (u 33. paragrafu 22. knjige) piše da je 217. g. pr. Kr, godinu dana nakon završetka rata protiv Demetrija, rimsko poslanstvo trebalo otići na ilirski dvor Pinesu kako bi zahtijevalo zakašnjeli tribut, a ako Pines zatraži dodatno vrijeme, trebali su uzeti taoce.[50] Tribut se očito odnosio na posljedice Drugoga ilirskog rata, tako da je Sigonije, pa samim time i Švear, unio povjesničarsku rekonstrukciju događaja. Na temelju kasnijih vijesti iz 22. knjige Livija on je pokušao nadopuniti prazninu u izgubljenom narativu i pretpostaviti koje su klauzule morale stajati u mirovnom ugovoru sklopljenom 219. g. pr. Kr. Tu rekonstrukciju Švear preuzima bez ko-

[47] Uz kontingent ilirskih vojnika.

[48] ŠVEAR 1839: 73.

[49] *Polyb*. 3.19; *App*. *Ill*. 8; *Dio* 12.20.

[50] *Liv*. 22.33.3–5.

mentara, ali ona ostaje legitimna povijesna hipoteza: primjer mjesta gdje izvori šute, a povjesničar kombinira dostupne tragove i oblikuje najrazumniji zaključak.

Treći ilirski rat

Kako ovaj prikaz ne bi završio isključivo kritički intoniran, valja istaknuti da je Švearov opis Trećega, ujedno i posljednjega rata između Rimljana i Ilira, primjer dosljednosti i jasno postavljenog cilja kojemu autor teži u pisanju svojega djela. Ujedno je riječ o najopsežnijemu prikazu ilirskih ratova u *Ogledalu Iliriuma*. No Brieti nije Švearov izvor. On nudi najkraći i najlinearniji prikaz Trećega ilirskog rata, kompiliran i bez ikakve dubine.[51] Švearov tekst s njime ne dijeli ni strukturu ni izbor činjenica. Isto tako, iz Švearova prikaza potpuno je jasno da mu izvor nije ni Sigonije. Švear ne koristi ništa od Sigonijevih dodatnih slojeva, alternativnih izvora ili rekonstrukcija.[52] Umjesto toga, njegov opis Trećega ilirskog rata u potpunosti je oslonjen na Tita Livija – naš najrelevantniji izvor za taj sukob.

Pritom je važno reći da Švear doslovno prevodi Livijev opis predratne situacije, pažljivo kombinira podatke iz više Livijevih knjiga i vjerno prenosi sve što Livije, a time i mi, znamo o tijeku rata protiv Gencija, posljednjega ilirskog kralja.[53] Da je riječ o prijepisu, a ne o slobodnoj naraciji, vidi se već iz jasnog primjera: „… da Basaniu oslobodi od obsedjenja: ali ga [Ap. Klaudija Centona, op. a.] suzbi glas, da Gencio 80 ladjih je poslo vojsku, koja bi sve Dračanah i Apoloniatah polje robila. Onda brodovi — — —." Ta trostruka crta nije retorička pauza. To je doslovna imitacija Livijeva prekida teksta, budući da upravo na tom mjestu u sačuvanom rukopisnom stanju Livijeva djela postoji praznina: *…tenuit impetum eius fama lemborum vastantium maritimam oram. Octoginta erant lembi, auctore Pantaucho missi a Gentio ad Dyrrachinorum et Apolloniatium agros populandos. Tum classis ad…*[54] Švear reproducira i tijek rečenice čime je jasno da prati Livija onoliko koliko mu je Livije bio dostupan, ni korak dalje.

Sigonije, za razliku od njega, ne radi prijepis, nego stvara kompozitni prikaz spajajući Livija, Plutarha, Justina, Orozija, Eutropija, Flora, Ateneja, Jordanesa, kapitolinske faste i druge izvore. Kod Sigonija se pojavljuju višeslojni opisi, kompleksna diplomatska i ratna pozadina te paralelno rekonstruiran odnos Perzeja i Gencija. Švearov tekst od svega toga nema ništa. On ne preuzima ni diplomatske narative, ni uzroke, rekonstrukcije savezničkih odnosa, popise trijumfa, itd. Struktura mu je jednodimenzionalna jer se temelji isključivo na jednom izvoru.

[51] BRIETI 1727: 162–163.

[52] SIGONIJE 1556: 74–75.

[53] ŠVEAR 1839: 93–98. O ratu i Livijevu tekstu detaljnije u KUNTIĆ-MAKVIĆ 1992; DOMIĆ KUNIĆ 1993; MILIVOJEVIĆ 2021b.

[54] *Liv*. 44.30.14.

Naposljetku, koliko god je Švear u prikazima prethodnih ilirskih ratova povremeno griješio u interpretaciji izvora ili ih prenio netočno (namjerno ili ne), prikaz Trećega ilirskog rata primjer je uravnoteženoga i povijesno utemeljenoga narativa. Moguće je da je to dijelom i posljedica stanja očuvanosti naših izvora: Livije je jedini danas sačuvani izvor o tom sukobu, dok su izvještaji Polibija, Apijana i Diona Kasija teško oštećeni ili izgubljeni. Švearu, naprosto, nije ostalo mnogo prostora za pogrešna tumačenja. Ipak, dosljednost njegova teksta je očita i ostaje njegova najjača točka u prikazu Trećega rata. Naracija je jasna, slijed je stabilan, a cjelina je prikladno zaokružena vlastitim tumačenjem posljedica sukoba. Pritom Švear ispravlja i svoje suvremenike, dodajući izričitu napomenu kojom odbacuje rasprostranjeno, ali netočno mišljenje o zemljopisnom opsegu Gencijeve vlasti: „Neka mi indi i Pater Bedeković i ostali pisci oproste, koji pišu, da Genciovo kraljevstvo tiam do Dunava i preko Dunava jest se protezalo, što iz istih dogodjajah vidi se, da istina nije“. Ovom se rečenicom jasno distancira od pretjeranih tumačenja vlastitog vremena i pokazuje da mu je cilj ostati unutar granica onoga što izvori dopuštaju.

No, za kraj, posebno je zanimljivo da Švear preuzima ne samo Livijevu strukturu nego i njegov stil opisa Trećega ilirskog rata. Genealoški podaci o Genciju (Pleurat, Euridika, Plator, Karavancije) prikazani su na način karakterističan za Livija: moralna karakterizacija, pripovjedni ton, motivi sumnjičavosti, bratoubojstva, pijanstva i političke paranoje. To je tipičan Livijev moralizatorski obrazac i Švear ga preuzima gotovo u cijelosti. Ovo je posebno interesantno uzmemo li u obzir da je Švearov pogled na ilirske ratove oblikovan kao naracija o tragičnoj sudbini jednoga „naroda“ koji nije uspio pružiti jedinstven otpor rimskoj „invaziji“ kako bi očuvao vlastiti politički i kulturni identitet. Treći ilirski rat predstavljen je kao svojevrsni krvavi epilog tog otpora na čijem kraju Švear, prilagođeno, ali znakovito, dodaje i vlastiti zaključak, kao moralnu pouku o propasti ideje zajedništva: „Uzrok ovoga tako nesretnoga i sramotnoga boja Ilirskoga ja nahodim nejedinost Ilirah, kojih mloge krajne sa Rimljani složile su se, i ovako Iliri na Ilire, kerv na kerv jest udarala. Jao onoj kraljevini, gde su poglavice varosah, krajnah domovini neverni: gde samo posebna korist a ne skupna kraljevine sreća gleda se, gde za novce domovina prodaje se“.[55] Stoga je paradoksalno Švearovo preuzimanje moralizatorskog tona koji je kod Livija namijenjen poraženima – kao i Livije, primjenjuje ga na Ilire, ali ipak u cjelini ostaje na njihovoj strani. No čini se da taj obrazac za njega ne djeluje kao optužnica, već kao stilski element koji pojačava tragičnost njihova položaja. Svojevrsno retoričko sredstvo gdje Livijev sud o unutarnjoj slabosti naglašava rasap zajedništva „naroda“ koji se raspada i gubi u povijesti ne zato što je „kriv“, nego zato što je razjedinjen. Tim riječima Švear zatvara povijesno poglavlje ilirske borbe, ali između riječi upozorava na

[55] ŠVEAR 1839: 98.

univerzalnu pouku povijesti, kao lekciju prošlosti iz koje njegovi suvremenici imaju štogod za naučiti.

Zaključne riječi

Analiza prvoga sveska *Ogledala Iliriuma* potvrđuje dva jasna rezultata. Prvo, Švearov sustav datiranja nije slučajno ili povremeno nestabilan/netočan, nego dosljedno odstupa za jednu godinu u odnosu na standardni izračun antičkih događaja, autora Marka Terencija Varona, općeprihvaćenoga u rimsko i u naše doba. To se vidi u svim provjerljivim primjerima iz razdoblja ilirskih ratova, bez obzira radi li se o konzulatu M. Livija Salinatora, Lucija Emilija Paula ili Livijevim kronološkim okvirima. Razlog odstupanja trenutačno nije moguće utvrditi, a posljedica je sustavno pomicanje datiranja unutar istih događaja, zbog čega Švearova kronologija zahtijeva oprez pri korištenju i može se rabiti samo uz usporednu provjeru s konzularnim fastima i Livijevim narativom. Time se zaključak o „sustavu datiranja" ne svodi na opću nepouzdanost, nego na konkretno i provjerljivo pravilo primjenjivo isključivo na razdoblje obuhvaćeno ovom analizom.

Drugo, iako Švear u predgovoru navodi da za prikaz ovih događaja slijedi „Kroniku Brietija i Sigonija", analiza pokazuje da ih ne koristi ravnomjerno ni sustavno. U Prvome ilirskom ratu pogrešno spaja podatke zbog oslanjanja na Polibijevu pogrešnu identifikaciju konzula, premda tekstovi Brietija i Sigonija nude točne informacije. U Drugome ratu preuzima element (tribut ilirskog kralja Pinesa) koji ne postoji ni u jednom antičkom izvoru, ali se pojavljuje kod Sigonija kao rekonstrukcija na temelju kasnijeg Livijeva navoda, dok istodobno ignorira bitku kod Fara unatoč tomu što ju bilježi Polibije, čime zapravo namjerno zadržava samo sukob protiv Ilira kod Dimale. U Trećemu ratu oslanja se isključivo na Tita Livija i u tom dijelu postiže najveću razinu dosljednosti, ali istovremeno se potvrđuje da Švear selektivno pristupa izvorima i povremeno prenosi tekstove mehanički. No, u usporedbi s Brietijem i Sigonijem, Švear ne donosi nijednu novu povijesnu informaciju, nego skraćuje, pojednostavljuje i izostavlja, što je potpuno usklađeno sa suvremenim ocjenama njegova djela kao preglednoga, ali metodološki skromnoga pokušaja. Ta selektivnost osobito je znakovita kada se usporedi s autorovim stavovima: u četvrtom svesku, gdje piše o novovjekovnoj povijesti, izričito se ograđuje od mogućih pogrešaka i poziva čitatelja da ispravi njegove propuste („oprosti starcu… pero u ruke, i što ja ne popisah, piši"),[56] dok u predgovoru cjelokupnog djela upozorava da ne treba njega „protresti" ako se nešto razlikuje od drugih autora, nego možda čitateljevu vlastitu prosudbu.[57] Ove izjave potvrđuju da Švear svjesno preuzima autoritet narativa, ne provjerava

[56] ŠVEAR 1846: 544.

[57] ŠVEAR 1846: zadnja rečenica Predgovora.

sustavno izvore i smatra da je cilj djela stvaranje povijesne priče za mase, a ne kritička obrada gradiva. Na kraju krajeva, to je i razumljivo. Švearova vrijednost stoga ne leži u doprinosu znanju o antičkoj povijesti, nego u činjenici da *Ogledalo Iliriuma* predstavlja prvi cjeloviti narativ hrvatske prošlosti prije 1848. godine, pisan na narodnome jeziku, s obuhvatom od mitskih početaka do novoga vijeka. U tom okviru Švear zauzima prijelazno mjesto prema modernoj, znanstvenoj historiografiji, ali bez kritičkog aparata i s jasnom namjerom da povijest postane sredstvo identitetskog oblikovanja.

Bibliografija

ANTOLJAK, Stjepan. 2004. *Hrvatska historiografija*. Drugo dopunjeno izdanje, Zagreb: Matica hrvatska.

BERTI, Petrus. 1739–1745. *De theologicis disciplinis*. T. I–IX. Rim.

BILIĆ-DUJMUŠIĆ, Siniša. 2017. Farska bitka / The Battle of Pharos. *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 110: 327–376.

BILIĆ-DUJMUŠIĆ, Siniša, MILIVOJEVIĆ, Feđa. 2014. Tko je pobijedio Demetrija? U *Dalmacija u prostoru i vremenu – Što Dalmacija jest, a što nije?*, ur. Lena Mirošević, Vera Graovac Matassi, 35–43. Zadar: Sveučilište.

BRIETIUS, Philippus. 1727. *Annales mundi siue chronicon vniuersale. Tomulus 3. agens a primo bello punico vsque ad Christum natum*. Beč.

DOMIĆ-KUNIĆ, Alka. 1993. Gentije – međunarodni odnosi između Ilirije, Rima i Makedonije za vrijeme trećeg makedonskog i trećeg ilirskog rata. *Opvscvla Archaeologica* 17: 205–251.

DŽINO, Danijel. 2010. *Illyricum in Roman politics 229 B.C. – A.D. 68*. Cambridge: Cambridge University Press.

DEGRASSI, Atilio. 1947. *Inscriptiones Italiae. Vol. XIII: Fasti et elogia. Fasciculus I: Fasti consulares et triumphales*. Rim.

GROSS, Mirjana. 2001. *Suvremena historiografija. Korijeni, postignuća, traganja*. Drugo, nepromijenjeno izdanje, Zagreb: Novi liber – Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

GRUEN, Erich S. 1984. *The Hellenistic world and the coming of Rome.* Vol. 1–2. Berkeley – Los Angeles – London: University of California Press.

KEMPF, Julije. 1924. Prilozi za biografiju Ivana Šveara. *Narodna starina* 3(7): 52–60.

KUNTIĆ-MAKVIĆ, Bruna. 1992. Tit Livije i Treći ilirski rat. *Latina et Graeca* 20: 3–19.

KUNTIĆ-MAKVIĆ, Bruna. 1988. *Antička povijest u djelu De Regno Dalmatiae et Croatiae Ivana Lučića Trogiranina – Prikaz o najstarijim vlastima nad Jadranom u funkciji tumačenja povijesti kasnijih razdoblja*. Doktorski rad, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

MATIJAŠIĆ, Robert. 2009. *Povijest hrvatskih zemalja u antici do cara Dioklecijana*. Zagreb: Leykam international.

MILIVOJEVIĆ, Feđa. 2021a. *Cezarov Ilirik*. Zagreb – Rijeka: Hrvatski institut za povijest – Filozofski fakultet u Rijeci.

MILIVOJEVIĆ, Feđa. 2021b. Livy and the Third Illyrian War. An analytical approach. U *Livius Noster: il bimillenario della morte di Tito Livio*, eds. Gianluigi Baldo, Luca Beltramini, 445–475. Turnhout: Brepols.

RAČKI, Franjo. 1885. Nacrt hrvatske historiografije od 1835 do 1885. godine. *Rad. JAZU* 80: 246–313.

SIGONIUS, Carolus. 1556. *In fastos consvlares, ac trivmphos Romanos. Commentarius*. Venecija: Apud Paulum Manutium, Aldi F.

STRECHA, Mario. O nastanku i razvoju moderne hrvatske historiografije u 19. stoljeću. *Povijest u nastavi* 3(6): 103–116.

ŠAŠEL KOS, Marjeta. 2005. *Appian and Illyricum*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije.

ŠIDAK, Jaroslav, Vinko FORETIĆ, Julije GRABOVAC, Igor KARAMAN, Petar STRČIĆ, Mirko VALENTIĆ. 1988. *Hrvatski narodni preporod. Ilirski pokret*. Zagreb: Školska knjiga – Stvarnost.

ŠVEAR, Ivan. 1839. *Ogledalo Iliriuma, iliti Dogodovština Ilirah, Slavinah, stražnji put Horvatah zvanih od potopa, to jest god. sveta 1656*. Zagreb: štampano kod F. Suppana.

WILKES, John J. 1969. *Dalmatia*. London: Routledge & Kegan Paul.

ZANINOVIĆ, Marin. 2015. *Ilirski ratovi*. Zagreb: Školska knjiga.

Illyrian Wars in Ivan Švear's Work *Ogledalo Iliriuma*

This paper analyses the portrayal of the Illyrian Wars in *Ogledalo Iliriuma* by Ivan Švear, one of the earliest attempts at a synthesis of Croatian history written in Croatian. Particular emphasis is placed on Švear's unusual system of dating events before Christ, which departs from conventional chronology and results in numerous inconsistencies. The paper also examines Švear's use of ancient sources – primarily Polybius, Appian, Cassius Dio, and Livy – and his interpretation of them in his accounts of the First, Second, and Third Illyrian Wars (229–168 BC). While the first two accounts contain several irregularities, the description of the Third War, based on Livy, demonstrates notable accuracy and consistency, supplemented by Švear's moral and political conclusion that discord was the principal cause of the downfall of the Illyrian Kingdom.

Key words: Ivan Švear, *Ogledalo Iliriuma*, Appian, Polybius, Cassius Dio, Livy, Illyrian Wars

Ključne riječi: Ivan Švear, *Ogledalo Iliriuma*, Apijan, Polibije, Dion Kasije, Tit Livije, Ilirski ratovi

Feđa Milivojević
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Sveučilišna avenija 4
51000 Rijeka
feda.milivojevic@uniri.hr

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI
57
Broj 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

FF press

ZAGREB 2025.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 57, broj 2

Izdavač / Publisher
Zavod za hrvatsku povijest
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet, Odsjek za povijest
FF press

Za izdavača / For Publisher
Domagoj Tončinić

Glavni urednik / Editor-in-Chief
Filip Šimetin Šegvić

Gostujući urednici / Guest editors
Teodora Shek Brnardić, Zrinka Blažević, Filip Novosel, Iva Mandušić, Marta Jurković

Izvršni urednik / Managing editor
Zvjezdana Sikirić Assouline

Zamjenik glavnog urednika / Assistant Editor-in-Chief
Luka Špoljarić

Uredništvo / Editorial Board
Inga Vilogorac Brčić (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Martin Previšić (suvremena povijest/contemporary history), Tvrtko Jakovina (globalna povijest/global history), Silvija Pisk (zavičajna povijest/local history), Tomislav Galović (pomoćne povijesne znanosti/auxiliary sciences of history)

Izvršni urednik za međunarodnu komunikaciju / Executive editor for international communication
Nada Zečević

Urednik recenzija / Review Editor
Kornelija Jurin Starčević

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council
Denis Jevgenjevič Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Jakub Beneš (London), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Hannes Grandits (Berlin), Kateřina Horníčková (České Budějovice / Olomouc), Catherine Horel (Pariz), Angela Ilić (München), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Irina Lyubomirova Ognyanova-Krivoshieva (Sofija), Axel E. W. Müller (Leeds), Beata Możejko (Gdanjsk), Géza Pálffy (Budapest), Zlatko Pleše (Chapel Hill), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Alexios G. C. Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Zrinka Stahuljak (Los Angeles), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana), Andrea Vanina Neyra (Buenos Aires)

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant
Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year
Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at: Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“ http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

Financijska potpora za tisak časopisa / The journal is published with the financial support by:
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by
Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout
Marko Maraković

Lektura / Language editors
Jure Trutanić (hrvatski / Croatian)
Tomislav Brandolica (engleski / English)

Korektura / Copy editing
Marta Janković

Ilustracija na naslovnici
Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak" http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific journals of Croatia http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp